

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

BİRİNCİ BÖLÜM
KARAR**SİNAN OK BAŞVURUSU**

Başvuru Numarası	: 2018/24902
Karar Tarihi	: 16/11/2023
Başkan	: Hasan Tahsin GÖKCAN
Üyeler	: Yusuf Şevki HAKYEMEZ Selahaddin MENTEŞ İrfan FİDAN Muhterem İNCE
Raportör	: Ali Erdem ŞAHİN
Başvuruca	: Sinan OK
Vekili	: Av. Duygu DEMİREL BAŞAR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kamu görevlisi başvurusunun katıldığı gösteri yürüyüşünde kolluk görevlilerince yapılan dağılma çağrısına uymayarak mukavemet göstermesinden dolayı disiplin cezası ile cezalandırılması nedeniyle toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvuruca, başvuruya konu olayların yaşandığı tarihte Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğünde (İŞKUR) istihdam uzmanı olarak görev yapmaktadır. Başvuruca, Büro Emekçileri Sendikası (BES) üyesi ve işyeri temsilcisidir.

3. BES'in bağlı olduğu Kamu Emekçileri Sendikaları Konfederasyonu (KESK) 3/8/2015 tarihinde yapılacak memur maaşı toplu sözleşmesine ilişkin basın açıklaması yapmak ve görüşmelere katılacak konfederasyon heyeti ile birlikte Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına (ÇSGB) kadar yürüyüş gerçekleştirmek için bir çağrıda bulunmuştur.

4. Kolluk görevlilerince düzenlenen 3/8/2015 tarihli tutanakta; KESK ve hu konfederasyona bağlı sendikaların yöneticilerinin ve üyelerinin saat 09.00'da Mevlana Bulvarı (Konya yolu) Ankara Şehirlerarası Terminal İşletmesinin (AŞTİ) karşısında bulunan pazar yerinde toplanıp saat 10.00'da Kırım Caddesi, Bosna Hersek Caddesi, 17. Sokak ve İnönü Bulvarı güzergâhını kullanarak ÇSGB'ye yürüyüş planladıkları belirtilmiştir. Grubun ÇSGB önünde "memur maaşı toplu sözleşmesi" konulu basın açıklaması yapacağı, Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonuna (DİSK) bağlı Emekliler Sendikasının da "2016-2017 toplu sözleşmelerinde emekliler adına masada olacağız" konulu basın açıklaması düzenleyeceği bilgisinin alınması üzerine emniyet görevlileri toplanma yerinde önlem almıştır. Sendikaların yöneticilerinin ve üyelerinin katılımı ile anılan yerde yaklaşık 250 kişi toplanmıştır.

5. Kolluk görevlileri, toplanma alanının ve planlanan yürüyüş yolunun Ankara Valiliğine (Valilik) belirlenen toplantı ve gösteri yürüyüşü güzergâhı kapsamında olmadığını yetkililere bildirmiştir. Başvuru dosyasında idarenin katılımcılara alternatif toplantı ve gösteri yürüyüşü alanı sunduğuna dair bir bilgi bulunmamaktadır.

6. Grubun gösteri yürüyüşü hazırlığına devam etmesi üzerine kolluk güçleri, ses yükseltici cihazla dağılmaları yönünde topluluğa ihtarlarda bulunmuştur. Kolluk görevlilerince 09.22, 09.27 ve 09.32 saatlerinde yapılan ihtarlarda toplantı alanı ve gösteri yürüyüşü güzergâhının Valilikçe tespit edilmediği, bu nedenle katılımcıların bir araya geldiği pazar yerinden toplantının yapılacağı alana (ÇSGB binası önü) ancak bireysel olarak gidilmesine izin verileceği, toplu şekilde yürüyüşe müsaade edilmeyeceği bildirilmiştir. Topluluğa olası müdahale sırasında dağılma istikameti bildirilmiştir. Grup, ışıklayarak toplanma alanında beklemeye devam etmiştir.

7. Saat 09.33'te KESK Genel Başkanı L.G. ile kolluk görevlileri bir görüşme yapmıştır. Kolluk görevlileri toplantı ve gösteri yürüyüşünün kanuna aykırı olduğunu, yolun kapatılması suretiyle toplu hâlde yapılacak yürüyüşe izin verilmeyeceğini ancak pankart ve flama taşınmadan, trafiği aksatmadan bireysel olarak yürümlerine izin verileceğini ifade etmiştir. Başvurucunun da aralarında olduğu grubun Kırım Caddesi'nden 4. Sokak istikametine doğru yürüyüşe başlaması üzerine kolluk güçleri, kalkanlar ile barikat kurarak grubu durdurmuştur.

8. Polis memurlarınca düzenlenen 7/10/2015 tarihli DVD İzleme ve Tespit/Tehsis Tutanağı'na göre 4. Sokak üzerinde yürüyüş yapmak için toplanan grubun yolun tamamını araç trafiğine kapatması, bu yolun idarece belirlenen toplantı ve gösteri yürüyüşü alanlarından olmaması nedeniyle ses yükseltici cihazlarla uyarı anonsu yapılmıştır. Topluluğun sokağın tamamını araç trafiğine kapatarak yürüyüşe başlaması üzerine kolluk görevlileri kalkanlarla barikat oluşturarak grubu engellemiştir. Kolluk görevlileri saat 09.35'te gruba hitaben trafiği kısmi olarak kapattıklarını, yapılan eylemin kanunsuz olduğunu, bunun son uyarıları olduğunu belirterek gruba dağılmaları için iki dakikalık süre vermiştir. Topluluğun dağılmamakta ısrar ederek ÇSGB'ye doğru yürümek için polis barikatlarına yüklenmesi üzerine kolluk güçleri gruba müdahale etmiştir.

9. Başvurucu, kanuna aykırı toplantıda ihtara rağmen dağılmamakta ısrar etmesi ve polis kalkanına yüklenerek kanuna aykırı eylemine devam etmesi nedeniyle saat 09.40'ta 6/10/1983 tarihli ve 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'na muhalefet suçundan gözaltına alınmıştır. Başvurucu, ifadesinin alınması akabinde saat 11.50'de serbest bırakılmıştır.

10. Kolluk görevlilerinin müdahalesi sonrası katılımcılar, pankart ve flama açmadan ÇSGB'ye yürümeyi kabul etmiştir. KESK Başkanı L.Ö., ÇSGB binasının yan tarafında bulunan 17. Sokak üzerinde basın açıklaması yapmıştır. KESK Başkanı ile 9 kişilik heyet toplu iş sözleşmesi görüşmesi yapmak üzere ÇSGB binasına girmiş, dışarda bekleyen yaklaşık 300 kişilik grup ekonomik haklarına ilişkin pankart açarak görüşmenin sonlanmasını beklemiştir. Görüşmenin bitmesi sonrası KESK Başkanı saat 14.30'da tekrar basın açıklaması yapmıştır. Yapılan basın açıklaması sırasında pankartlar açılmış, sloganlar atılmıştır. Toplanan grup saat 15.15'te kendiliğinden ve olaysız bir şekilde dağılmıştır.

11. Söz konusu gözaltı işleminin İŞKUR'a bildirilmesi üzerine başvuru hakkında idari yönden disiplin soruşturması başlatılmıştır. Başvurucu; ifade ve savunmasında özetle

anılan gösteriye katılarak anayasal hakkı olan toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkını kullandığını, kalkan barikatının olduğu yerde sokağa oturan BES Genel Sekreteri D.B. ye müdahale edilmesi üzerine D.B. yi kenara çekmek için barikatın yanına geldiğini ve bu esnada kalkanla temas etmesi nedeniyle gözaltına alındığını belirtmiştir. Başvurucu, serbest bırakıldıktan sonra ÇSGB'nin önüne gelerek basın açıklamasına katıldığını ifade etmiştir.

12. Soruşturma neticesinde kolluğa direnme gibi eylemlerin ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilemeyeceği, başvurusunun kolluk görevlilerince oluşturulan barikata yüklenerek fiili mukavemette bulunduğu ve dağılmamakta ısrar ederek kolluğa karşı cebir veya tehdit göstermeden pasif direniş sergilediği sonucuna varılmıştır. Nihayetinde anılan eylemin 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 125. maddesinin birinci fıkrasının (A) bendinin (e) alt bendi uyarınca devlet memuru vakarına yakışmayan tutum ve davranışlarda bulunmak kapsamında kaldığı gerekçesiyle başvurusunun uyarma cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir.

13. Başvurucu, hakkında tesis edilen disiplin cezasının iptali talebiyle idare mahkemesine başvurmuştur. İlk derece mahkemesi davanın reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde, somut olaya konu gösteri yürüyüşünün yapıldığı güzergâhın Valilikçe izin verilen yerlerden olmadığı emniyet güçlerince ifade edilmesine rağmen başvurusunun kalkanla oluşturulan barikata yüklenip mukavemet gösterdiğinin fotoğraflarla ortaya konulduğunu belirtmiştir. Mahkemeye göre başvurusunun devlet memuru olması nedeniyle haklarını yasal sınırlar içinde ve kurallara uygun kullanma konusunda daha dikkatli olması gerekmektedir ancak başvuru, kolluk güçlerinin çağrısına direniş gösterdiği açık olan eylemiyle devlet memuruna yakışmayacak davranışta bulunmuştur.

14. Başvurucu, ret kararına karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Bölge idare mahkemesi, ilk derece mahkemesi kararının usul ve hukuka uygun olduğunu, kaldırılmasını gerektiren bir neden bulunmadığını belirterek davanın reddine kesin olarak karar vermiştir.

15. Başvurucu, nihai kararı 10/7/2018 tarihinde öğrendikten sonra 9/8/2018 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

16. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

17. Başvurucu; eyleminin memuriyetiyle ilgisi olmadığını, yargı mercilerinin salt emniyetin tutanağından hareketle karar verdiğini belirterek üyesi olduğu sendikamın kararını icra etmesi nedeniyle disiplin cezasıyla cezalandırılmasının toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı, adil yargılanma hakkı, ifade özgürlüğü, eşitlik ilkesi ve masumiyet karinesini ihlal ettiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; somut olayda başvurusunun toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına bir müdahalede bulunulup bulunulmadığı, bir müdahalenin varlığı sonucuna ulaşıldığı takdirde uygulanan işlemin mesru amaç taşıyıp taşımadığı, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı ile devlet memuru olarak sadakat, güven ve itibar duygusunu sarsmama yükümlülüğü arasında adil bir denge kurulup kurulmadığı, bu anlamda mahkeme kararlarının ilgili ve yeterli gerekçe içerip içermediği değerlendirilirken ilgili ulusal ve uluslararası mevzuat hükümleri ile yargı

içtihatlarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında bireysel başvuru formlarında ileri sürdüğü iddiaları yinelemiştir.

18. Başvuru, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı kapsamında incelenmiştir.

19. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

20. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına yönelik müdahalenin dayanağı olan 657 sayılı Kanun'un 125. maddesinin birinci fıkrasının (A) bendinin (e) alt bendinin *kanunla sınırlama* ölçütünü karşıladığı sonucuna varılmıştır. Müdahalenin devlet memurunun itibar ve güveninin sağlanmasına yönelik önlemlerin bir parçası olduğu ve Anayasa'nın 34. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan *kamu düzeninin korunması* meşru amacını taşıdığı değerlendirilmiştir. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve orantılı olması gerekir (*Yılmaz Güneş ve Yusuf Karadaş*, B. No: 2015/10676, 26/12/2018, §§ 36-40; *Gülistan Atasoy ve diğerleri* [GK], B. No: 2017/15845, 21/1/2021, §§ 59-63; *Abdulkadir Öztürk*, B. No: 2019/13420, 31/3/2022, § 36). Bu itibarla müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluğu yönünden inceleme yapılacaktır.

A. Toplantı Hakkına İlişkin Genel Değerlendirmeler

21. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı, demokratik toplumun en temel değerleri arasında yer almakta olup bu hakkın bireylerin ortak fikirlerini birlikte savunmak ve başkalarına duyurmak için bir araya gelebilme imkânını korumayı amaçlamaktadır. Kolektif bir şekilde kullanılan ve düşüncelerini ifade etmek isteyen kişilere şiddeti dışlayan yöntemlerle düşüncelerini açıklama imkânı veren bu hak çoğulcu demokrasilerin gelişmesinde zorunlu olan farklı düşüncelerin ortaya çıkmasını, korunmasını ve yayılmasını güvence altına almaktadır (*Ali Rıza Özer ve diğerleri* [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, § 115; *Osman Erbil*, B. No: 2013/2394, 25/3/2015, § 45; *Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri* [GK], B. No: 2014/920, 25/5/2017, § 79; *Yılmaz Güneş ve Yusuf Karadaş*, § 31; *Dilan Ögüz Canan*, B. No: 2014/20411, 30/11/2017, § 36).

22. Bu hak, ifade özgürlüğünün özel bir biçimidir. Anayasal haklar içinde kendine has özerk rolünün ve özel uygulama alanının varlığına rağmen toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı aynı zamanda ifade özgürlüğü ışığında değerlendirilmelidir. İfade özgürlüğünün demokratik ve çoğulcu bir toplumdaki önemi, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı için de geçerlidir (*Dilan Ögüz Canan*, § 34; *Ali Rıza Özer ve diğerleri*, § 115; *Osman Erbil*, §§ 31, 45; *Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri*, § 72; *Gülşah Öztürk ve diğerleri*, B. No: 2013/3936, 17/2/2016, § 66; *Ömer Faruk Akyüz*, B. No: 2015/9247, 4/4/2018, § 52). Sonuç olarak toplumsal ve siyasal çoğulculuğu sağlamak, her türlü düşüncenin barışçıl bir şekilde ve serbestçe ifadesine bağlıdır (*Dilan Ögüz Canan*, § 35; *Ömer Faruk Akyüz*, § 55; *Yılmaz Güneş ve Yusuf Karadaş*, § 32; *Figen Yüksekdağ Şenoğlu (5)*, B. No: 2017/24556, 14/9/2022, § 47).

B. Anayasa Mahkemesinin Somut Olaya İlişkin Değerlendirmesi

23. Somut olaya konu gösteri yürüyüşünde başvuruçunun yanı sıra KESK Yönetim Kurulu Üyesi İlhan Yiğit de gözaltına alınmıştır. Anayasa Mahkemesi, başvuruya konu toplantı ve gösteri yürüyüşüne idare tarafından yapılan müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olup olmadığını *İlhan Yiğit* (B. No: 2016/7532, 29/12/2021) kararında değerlendirmiştir.

24. Anılan kararda müdahalenin gerekçesi olarak ileri sürülen hususlar ile izin verilen basın açıklamasının yapılacağı yere kadar yaklaşık 250 kişinin belirli bir düzen içinde toplu hâlde yürüyüşüne devletin daha fazla müsamaha göstermesinin mümkün olup olmadığı tartışılmıştır. Anayasa Mahkemesi hakkın ihlal edildiğine yönelik değerlendirmesinde kamuya açık bir alanda yapılan barışçıl bir gösteri yürüyüşünün engellenmesi, katılımcıların dağıtılması şeklindeki müdahale ile başvuruçunun toplu şekilde gösteri yürüyüşü gerçekleştirme, pankart taşınması ve slogan atma yoluyla fikirlerini ifade etme hakkından mahrum bırakılmasının zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılamadığı ve bu bağlamda müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olmadığı sonucuna varmıştır (*İlhan Yiğit*, §§ 72-84). Dolayısıyla somut olayda da bahse konu değerlendirmeler ve kabulden ayrıldığını gerektiren bir durum olmadığı anlaşılmıştır.

25. Öte yandan başvuruçunun aldığı uyarma disiplin cezası, gösteri yürüyüşüne katılmaktan ziyade kolluk görevlilerinin uyarılarına rağmen polis kalkanına yüklenme ve direnme nedeniyle verilmiştir. Yargılama sürecinde ise başvuruçunun devlet memuru olması nedeniyle haklarını yasal sınırlar içinde kullanması gerekirken söz konusu eyleminin devlet memurunun vakarına yakışmayan davranışlardan olduğu sonucuna varılmıştır (bkz. §§ 12-14).

26. Açıktır ki idare ve mahkemeler, başvuruçunun eylemiyle tabi olduğu statü hukukuna aykırı hareket ettiği sonucuna varmıştır. Anayasa'nın 128. maddesinin birinci fıkrasına göre devletin yürütmekle yükümlü olduğu kamu hizmetlerinin gerektirdiği asli ve sürekli görevler, memurlar ve diğer kamu görevlileri eliyle görülmektedir. Anayasa'nın 128. maddesinin ikinci fıkrasında ayrıca önemli nedeniyle memurların ve diğer kamu görevlilerinin görev ve yetkilerinin, haklarının ve yükümlülüklerinin kanun ile düzenleneceği ifade edilmiştir. Anayasa'nın 129. maddesinin birinci fıkrasında ise memurlar ve diğer kamu görevlilerinin Anayasa ve kanunlara sadık kalarak faaliyette bulunmakla yükümlü olduklarının altı çizilmiştir (*Ayfer Altuntaş ve İktal Ünzile Gürsoy*, B. No: 2018/24874, 31/3/2022, § 49). 657 sayılı Kanun'un 8. maddesine göre ise devlet memurları, resmî sıfatlarının gerektirdiği itibar ve güvene layık olduklarını hizmet içindeki ve dışındaki davranışlarıyla göstermek zorundadır. Nitekim aynı Kanun'un 125. maddesinde hizmet dışında itibar ve güven duygusunu sarsacak nitelikte davranışlarda bulunan devlet memurlarına disiplin cezaları verileceği ifade edilmiştir.

27. Anayasal ve ilgili yasal çerçeve göstermektedir ki gerek Anayasa koyucu gerekse kanun koyucu, kamu görevlisinden hizmet içinde olduğu gibi hizmet dışında da resmî sıfatın gerektirdiği güven ve itibara uygun davranışlar sergilenmesini bekleyerek idareye duyulan güveni korumayı amaçlamaktadır. Bu anlamda kamu hizmetlerinin statü hukukunun sağladığı itibar ve güvene aykırı davranan ya da aykırı davranabileceği yolunda haklı ve objektif bir kanaat uyandıran kamu görevlileriyle yürütülmesini arzu etmemektedir (*Lale Çalıkoglu*, B. No: 2018/36354, 18/10/2022, § 31; sadakat ve tarafsızlık yükümlülüğüne ilişkin benzer değerlendirmeler için bkz. *Şah İsmail Harmancı*, B. No: 2018/15359, 17/11/2021, § 40).

28. Hiç şüphesiz Anayasa ve kanun koyucunun söz konusu beklentisi başta ifade özgürlüğü olmak üzere temel hak ve özgürlükler alanında kamu görevlilerinin sıradan bireylere göre daha fazla sınırlanmaları anlamına gelecektir. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesinin çok sayıda kararında altını çizdiği gibi kamu görevlisi olmak, sağladığı birtakım ayrıcalıklar ve avantajların yanında bazı külfet ve sorumluluklara katlanmayı ve diğer kişilerin tabi olmadığı sınırlamalara tabi olmayı da gerektirir. Kişi kamu görevine kendi isteği ile girmekle bu statünün gerektirdiği ayrıcalıklardan yararlanmayı ve külfetlere katlanmayı kabul etmiş sayılır, kamu hizmetinin kendine has özellikleri bu avantaj ve sınırlamaları zorunlu kılmaktadır (*Ihsan Asutay*, B. No: 2012/606, 20/2/2014, § 38; *Elif Güneysu*, B. No: 2017/31733, 7/10/2021, § 42; *Cem Özyıldın*, B. No: 2017/26800, 13/1/2022, § 36). Bu sebeplerle kamu görevlilerinin ifade özgürlüğüne yapılan müdahalelerde Anayasa Mahkemesi kamu görevlisinin bu yöntimi görmekten gelemez.

29. Kamu görevlileri tabi oldukları devlet memurluğu statülerinin kanun ve diğer alt mevzuata dayanan gereklerini yerine getirmemeleri hâlinde bir disiplin cezası ile karşılaşacaktır. Disiplin uygulamaları devlet organizasyonu içinde düzenin sağlanması ve korunması, memurun görevine bağlanması, hizmetlerinin en etkin ve verimli bir şekilde yürütülmesi için kullanılır; hukuki gerekçeleri ve sonuçları vardır. Disiplin uygulamalarının nihai bedefi sağlanan düzen sayesinde verimli bir çalışma ortamının ve nihai olarak da kamu yararının sağlanmasıdır. Bu bakımdan disiplin cezaları memurların görevlerini layıkıyla ve uyum içinde yerine getirmesi için önemli bir araçtır (*Ayfer Altuntaş ve İkbâl Ünzile Gürsoy*, § 53). Öte yandan münhasıran memurların görevleriyle ilgili olması disiplin cezaları hakkında yapılan değerlendirmelerin ciddiyetini azaltmamaktadır. Çünkü düşünce açıklamaları karşılığında uygulanan disiplin cezalarının kamu görevlilerinin temel hak ve özgürlükleri üzerinde bir caydırıcı etki oluşturacağı açıktır (*Mehmet Alanç ve diğerleri* [GK], B. No: 2017/15462, 29/9/2021, § 49; *Şah İsmail Harmancı*, § 41).

30. Bu nedenle Anayasa Mahkemesi daha önceki kararlarında, düşünce açıklamaları nedeniyle kamu görevlileri hakkında verilen disiplin cezalarına ilişkin olarak idarenin ve bu tür cezaların hukuka uygunluğunu denetleyen yargı mercilerinin -subjektif yorumlardan kaçınmaları için- yapmaları gerekenleri açıklamıştır. Somut olayda kamu görevlisi başvuruçunun eyleminin (bkz. § 9) devlet memurunun vakarına yakışmayan nitelikte bir tutum ve davranış olarak kabul edildiği de gözönüne alındığında idare ve yargı mercilerinin en azından şu değerlendirmeleri yapmaları beklenir (*Lale Çalikoğlu*, § 34):

i. Söz konusu olan ifade özgürlüğü olduğu için devlet memurlarının da birer birey olduğu, siyasi görüş sahibi olma, ülke sorunlarıyla ilgilenme, tercih yapma gibi sosyal yönleri sahip olma haklarının bulunduğu gözardı edilmemelidir (*Hasan Güngör*, B. No: 2013/6152, 24/2/2016, § 49; *Zeki Çınar*, B. No: 2016/3585, 12/6/2019, §§ 34, 35; *Ömer Yalçın*, B. No: 2017/30798, 29/9/2020, § 27).

ii. Hizmet dışında kullanılan ifadelerin dile getirildiği şartlar gözetilmeli ve yapılan ifade açıklamasının kamu görevlisinin bulunduğu konum ve istendiği devlet görevinin -içeriğiyle birlikte değerlendirildiğinde- itibar ve güven duygusunu sarsacak nitelikte olduğu ortaya konulmalıdır. Bununla birlikte somut olayın şartlarında kamu görevlisinin düşünce açıklamasını kamu görevi statüsünün ve görev yaptığı alanın kendisine sağladığı invari dâhil herhangi bir imkânı kullanarak yapmış ise bunun gösterilmesi gerekir (kamu görevinin niteliğine ilişkin olarak bkz. *Adem Talas* [GK], B. No: 2014/12143, 16/11/2017, § 47).

iii. Buna ilaveten yapılan düşünce açıklamasının kamu hizmetlerinin sürekliliğini, etkinliğini, verimliliğini ya da gereği gibi yerine getirilmesini ne şekilde etkilediğinin ve cezayı gerekli kılan -devlet organizasyonu içinde düzenin bozulması, hizmetlerin yürütülememesi gibi- sonuçların neler olduğunun veya bu tür sonuçlara neden olmasının kuvvetle muhtemel olduğunun ortaya konulması gerekir (disiplin cezası ile cezalandırılabilmesi için kamu görevlisinin fiillerinin memuriyetlerini etkilediğinin gösterilmesi gerekliliğine ilişkin olarak bkz. *Yasin Agin ve diğerleri* [GK], B. No: 2017/32534, 21/1/2021, §§ 61, 63; *Levent Tunçel*, B. No: 2017/34185, 16/3/2022, §§ 42, 44; disiplin hukukunun amaçları için bkz. *Ayfer Altuntaş ve İkbal Ünzile Gürsoy*, § 53).

iv. Her durumda kamu görevlisinin ödev ve sorumluluk derecesinin bulunduğu konum ve görev yaptığı alanla bağlantılı olarak belirlenmesi gerekir (*Hikmet Aslan*, B. No: 2014/11036, 16/6/2016, § 55; *Hasan Gängör*, § 48; öğretmenler yönünden benzer değerlendirmeler için bkz. *Elif Güneysu*, § 54; *Cem Özaydın*, §§ 42, 43; sağlık çalışanları (hekimler) yönünden benzer değerlendirmeler için bkz. *Levent Tunçel*, § 43).

v. Hükmedilen disiplin cezasıyla kamusal önemi bulunan objektif amaca (bkz. § 29) ulaşılabileceği, başka bir deyişle kamu görevlisinin cezalandırılmasının zorunlu bir sosyal ihtiyaca karşılık geldiği gösterilmeli; düşünce açıklamasının kamu görevini etkileme derecesiyle orantılı bir disiplin cezasına hükmedilmelidir (*Mehmet Alanç ve diğerleri*, § 45; *Şah İsmail Harmancı*, § 37; *Ayfer Altuntaş ve İkbal Ünzile Gürsoy*, § 45).

vi. Değerlendirmeler oldukça açık, spesifik ve tekil yapılmalıdır (bireyselleştirilmiş değerlendirme zorunluluğuna ilişkin olarak bkz. *Şah İsmail Harmancı*, § 41).

31. Somut olayda başvuru, üyesi olduğu sendikanın çağrısı üzerine bir kamu görevlisi olarak kendisini doğrudan ilgilendiren bir konuda (memur maaşı toplu sözleşmesi) gerçekleştirilen gösteri yürüyüşüne katılmış ve yürüyüşün kanuna aykırı olduğu gerekçesiyle ilgili güzergâha kurulan kalkan barikatına temas etmiştir. İdare, anılan eylemi memur vakarına aykırı bularak başvurucau cezalandırmıştır.

32. Kamu görevlileri atandıkları kadro statüsünün bir gereği olarak devletin görünen yüzü konumundadır. Bu anlamda sergiledikleri tutum ve davranışları, bir yandan her insan gibi kamu görevlilerinin kişiliğini yansıtırken öte yandan onun takip ettiği geleneği ve ait olduğu toplumsal kategoriye yani devleti de gösterir (kılık ve kıyafet yönünden benzer değerlendirmeler için bkz. *Mehmet Emin Teyfur ve diğerleri*, B. No: 2015/18147, 3/11/2022, § 69). Açıktır ki kanun koyucu memur kavramını vakar yani *ağırbaşlılık* kavramı ile ilişkilendirerek kamu görevlisinin tutum ve davranışlarında *ciddi, ölçülü ve olgun* olmasını hedeflemiştir. Ancak bu durum kamu görevlisinin herhangi bir olumsuzlukla karşılaşmamak veya bir disiplin yaptırımına uğramamak adına hareketsiz veya tepkisiz kalması, bir başka ifadeyle kendi kendini sansürlemesi anlamına da gelmemektedir (sansüre ilişkin benzer değerlendirmeler için bkz. *Zeynep Özbay Başarı*, B. No: 2018/17029, 16/6/2022, § 31).

33. Gösteri yürüyüşü, bireyler için ortak fikirlerini birlikte savunmak ve başkalarına duyurmanın temel araçlarından biridir. Anılan faaliyet esnasında kitlesel hareketin de etkisiyle bireylerin bilinçli kişilikleri kaybolmakta ve duyguların yükselmesiyle gösterinin

önermesi en şiddetli bir şekilde ortaya konulabilmektedir. Dahası gösteri yürüyüşünün kişinin hayatını sürdürmesinin temel belirleyicilerine (maaş, ücret, ek menfaat gibi) ilişkin olduğu hallerde katılımcılar tahammülsüz ve otoriter bir tavır takınabilmektedir. Bu nedenle aynı zamanda birey olan kamu görevlisi için de katıldığı bir gösteri yürüyüşünde benzer davranışlar sergilemesi beklenebilecek bir durumdur. Bu anlamda idarenin memur vakarına uygun hareket etme ölçütünü, tüm değişkenlerin sabit (*ceteris paribus*) veya tahmin edilebilir olduğu durumlara kıyasla gösteri yürüyüşleri kapsamında daha esnek ve somut olayın şartlarını gözetenek uygulaması gerekir. Aksi durumun ise kamu görevlilerinin toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı üzerinde caydırıcı bir etki oluşturacağı açıktır.

34. Başvurucu, konu hakkında verdiği ifadesinde kalkan barikatına yüklenmek istemediğini ancak yerde oturan Sendika Genel Sekreteri'ni uzaklaştırmak isterken kalkana temas ettiğini belirtmiş, idare ise eylemi kalkana yüklenme olarak tanımlamış, eylemin gerçekleşme şekline ilişkin bir açıklama yapmamıştır. Bunun yanında idare, başvuruçunun eylemini kolluğa karşı cebir veya tehdit göstermeksizin yapılan pasif direniş olarak nitelendirmiştir. (bkz. §§ 11, 12). Dolayısıyla şu hâlde başvuruçunun kolluk görevlilerine karşı ölçsüz ve hasmane bir tutum takındığını, kolluk görevlilerine engel olmayı amaçladığını söylemek mümkün değildir.

35. Anayasa Mahkemesinin kanaatine göre başvuru konusu eylem, gösteri yürüyüşünün olağan akışı içinde polis kalkanına kısa süreli temastan ibarettir. Anılan eylem planlı bir tepkinin sonucu olmadığı gibi beraberinde herhangi bir risk de getirmemiştir. Bunun yanında *İlhan Yiğit* kararı ışığında başvuruçunun yürüyüş güzergâhında herhangi bir engellemeyle karşılaşmaksızın anayasal olarak gösteri yürüyüşü yapma hakkına sahip olduğu da tartışmasızdır (bkz. §§ 23, 24). Son olarak başvuruçunun gösteri yürüyüşü sırasında kamu görevlisi sıfatıyla hareket ettiği ve eyleminin yürüttüğü kamu görevini etkilediği de dosya kapsamında ortaya konulamamıştır. Bu itibarla başvuruçunun eyleminin memur vakarına aykırı olarak kabul edilebilecek davranışlardan olduğunu kabul etmek mümkün olmuştur.

36. Anayasa Mahkemesi, çok sayıdaki kararında toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına gerekçesiz olarak veya Anayasa Mahkemesince ortaya konulan kriterleri karşılamayan bir gerekçe ile yapılan müdahalelerin Anayasa'nın 34. maddesini ihlal edeceğini ifade etmiştir. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına yapılan bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için kamu makamları tarafından ortaya konulan gerekçelerin ilgili ve yeterli olması gerekir (diğerleri arasında bkz. *Dilan Ögüz Canan*, § 53; *Yılmaz Güneş ve Yusuf Karadaş*, § 48; *Kenan Güven*, B. No: 2018/21657, 6/10/2022, § 13).

37. Yukarıda yer verilen açıklamalar ışığında başvuruçuyu disiplin cezası ile cezalandıran idarenin ve müdahalenin hukuka uygunluğunu denetleyen mahkemelerin gerekçeleri dikkatli bir şekilde incelenmiştir. Buna göre anılan mercilerin eylemi soyut olarak memur vakarına aykırı olarak nitelenmenin ve eylemin sübuta erdiğini belirtmenin dışında Anayasa Mahkemesinin kamu görevlisinin toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına yapılan böyle bir müdahalede yapılmasını beklediği ve yukarıda sıralanan değerlendirmelerden hiçbirini yapmadığı anlaşılmıştır. Dolayısıyla anılan mercilerin başvuruçunun disiplin cezası ile cezalandırılmasının *zorunlu toplumsal bir ihtiyaca karşılık geldiğini ilgili ve yeterli* bir gerekçe ile ortaya koyamadığı sonucuna varılmıştır. Bunun yanında müdahalenin başvuruçunun toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı üzerinde caydırıcı bir etki oluşturması nedeniyle orantılı olduğu da söylenemez (orantılılık yönünden benzer değerlendirmeler için bkz. *Hasan Güngör*, § 54).

38. Açıklanan gerekçelerle başvuruya konu demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olmayan müdahaleler nedeniyle Anayasa'nın 34. maddesinde güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

39. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve 50.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

40. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. *Mehmet Doğan* [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; *Aliğül Alkaya ve diğerleri* (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; *Kadri Enis Berberoğlu* (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında net 18.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın **KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,**

B. Anayasa'nın 34. maddesinde güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının **İHLAL EDİLDİĞİNE,**

C. Kararın bir örneğinin toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 16. İdare Mahkemesine (E.2016/2730, K.2017/1290) **GÖNDERİLMESİNE,**

D. Başvurucuya net 18.000 TL manevi tazminat **ÖDENMESİNE,** tazminata ilişkin diğer taleplerin **REDDİNE,**

E. 294,70 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.094,70 TL yargılama giderinin başvurucuya **ÖDENMESİNE,**

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurusunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 16/11/2023 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.